

Dnro V/9036/2024

29.2.2024

Anvisning till myndigheten om behandling av ansökan om rökförbud och tillhörande övervakning

(Del B)

Valvira

Sosiaali- ja terveysalan
lupa- ja valvontavirasto

Innehåll

Inledning.....	2
1 Lagstiftning	3
2 Rökförbud och bostadssammanslutningens möjligheter att förbjuda rökning.....	6
3 Behandling av ansökan om rökförbud i kommunen	7
3.1 Mottagande av ansökan	7
3.2 Om ansökans formkrav	7
3.3 Om hörande enligt förvaltningslagen	8
3.4 Behandling av ansökan	8
3.5 Att beakta vid behandling av rökförbud i bostadsutrymmen	9
3.6 Delgivning av beslut om rökförbud.....	11
3.7 Verkställighet av beslut om rökförbud.....	12
4 Övervakning.....	12
4.1 Om övervakning av rökförbud i bostadsutrymmen.....	13
4.2 Vite	14
4.3 Återkallande av förbud	15
5 Överföring av behörighet	16
6 Avgifter	16

Inledning

Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården (Valvira) ger med stöd av 6 § i tobakslagen (549/2016) anvisningar till de myndigheter som övervakar tobakslagen i fråga om rökförbud och -restriktioner som gäller bostadssammanslutningar. Denna anvisning ersätter Valviras tidigare anvisning (dnr V/23020/2017, 31.5.2017). Anvisningen har bland annat uppdaterats med hänvisningar till författningar, ändringar i lagstiftningen och rättspraxis har lagts till.

avgörare Direktör Jussi Holmalahti

föredragande Jurist Reija Kauppi

1 Lagstiftning

Enligt 1 § i tobakslagen är syftet med lagen att användningen av tobaksprodukter och andra nikotinhaltiga produkter som innehåller ämnen som är giftiga för människor och orsakar beroende ska upphöra.

Enligt 2 § 1 mom. 39 punkten i tobakslagen avses med lokal ett slutet utrymme med tak, golv och väggar som är avsett som bostad, vistelseutrymme, väntrum eller arbetsrum eller ett för sådana ändamål avsett utrymme där man genom att foga till en plan yta kan konstruera ett slutet utrymme.

Enligt 2 § 1 mom. 42 punkten i tobakslagen avses med bostadssammanslutning ett aktiebolag som omfattas av lagen om bostadsaktiebolag (1599/2009), sammanslutningar och stiftelser som omfattas av lagen om bostadsrättsbostäder (393/2021), bostadsandelslag, sådana hyreshus som avses i 2 § 1 mom. i lagen om samförvaltning i statligt stödda hyreshus (1169/2022) och annat hyreshusbestånd som ägs av sammanslutningar.

Enligt 73 § i tobakslagen tillämpas bestämmelserna om tobaksrökning och tobaksrök i 10 kap. i tobakslagen också på användningen av örtprodukter för rökning och elektroniska cigaretter och den rök och ånga och de partiklar som de ger upphov till.

Enligt 78 § 1 mom. i tobakslagen är tobaksrökning förbjuden i gemensamma och för allmänheten avsedda lokaler i bostadssammanslutningar. En bostadssammanslutning får enligt 2 mom. förbjuda rökning på gemensamma utomhusområden som den innehar.

Enligt 79 § 1 mom. i tobakslagen kan en bostadssammanslutning hos kommunen ansöka om att kommunen meddelar rökförbud på balkongerna till lägenheterna i bostadssammanslutningens byggnad, utomhusområden som används av lägenheterna och inne i lägenheterna. Innehavarna av de utrymmen och områden som avses i ansökan ska höras innan ansökan görs.

Kommunen ska enligt 79 § 2 mom. meddela rökförbud beträffande de utrymmen och områden som avses i ansökan, om det på grund av deras konstruktioner eller andra omständigheter är möjligt att tobaksrök annat än i undantagsfall sprider sig till en annan balkong, till de ställen där man vistas på ett utomhusområde som hör till en annan lägenhet eller in i en annan lägenhet. Rökförbud får meddelas i ett bostadsrum i en lägenhet endast om spridningen av rök inte genom en reparation eller ändring av konstruktionerna skäligen kan

förhindras och bostadsrummets innehavare innan förbudet meddelas har getts möjlighet att förhindra spridningen av rök genom egna åtgärder. Ett rökförbud som avser ett bostadsrum i en lägenhet gäller inte användning av elektroniska cigaretter.

Kommunen ska enligt 79 § 3 mom. återkalla ett rökförbud på ansökan av bostadssammanslutningen, om förbudet inte längre är befogat på grund av förändrade omständigheter. Förbudet kan också återkallas på ansökan av lokalens innehavare, om bostadssammanslutningen inte trots väsentligt förändrade förhållanden ansöker om att förbudet ska återkallas. Närmare bestämmelser om ansökan om rökförbud, om återkallande av rökförbud och om omnämnande i ansökan av hörande som bostadssammanslutningen ordnat får utfärdas genom förordning av statsrådet.

Enligt 79 § 4 mom. i tobakslagen anses det hörande som avses i paragrafens 1 mom. ha ordnats, om bostadssammanslutningen senast två veckor före beslutsfattandet lämnar innehavarna av de utrymmen och områden som avses i ansökan information om grunderna för den föreslagna ansökan och anvisningar för framställande av anmärkningar. Informationen och anvisningarna ska:

- a) om lägenhetsinnehavet bygger på äganderätt, lämnas på den postadress som är känd för bostadssammanslutningen eller på den e-postadress eller till någon annan motsvarande datakommunikationsförbindelse som innehavaren har meddelat bostadssammanslutningen, samt
- b) om lägenhetsinnehavet bygger på hyresrätt eller annan motsvarande rätt, lämnas på en anslagstavla som finns för allmänt bruk i byggnaden eller till varje lägenhet som innehas av en hyresgäst eller någon annan lägenhetsinnehavare.

Enligt 4 a § (1113/2016) i statsrådets förordning om rökrum och ansökan om rökförbud i bostadssammanslutningar (601/2016) ska en ansökan enligt 79 § 1 mom. i tobakslagen innehålla

- 1) som bilaga bostadssammanslutningens beslut som utvisar bostadssammanslutningens rätt att göra ansökan,
- 2) en redogörelse över objektet för det ansökta rökförbudet indelat i lokaler, balkonger och utomhusområden,

- 3) de kontaktuppgifter till innehavarna av utrymmena och områdena i det objekt som ansökan gäller och som bostadssammanslutningen har kännedom om samt uppgift om sådana spärrmarkeringar som avses i 36 § i lagen om befolkningsdatasystemet och de certifikattjänster som tillhandahålls av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata (661/2009) och som bostadssammanslutningen har kännedom om, (19.12.2019/1335)
- 4) en redogörelse över de förfaranden som använts vid hörandet av innehavarna av utrymmena och områdena samt de ställningstaganden för och emot som har framförts vid hörandet,
- 5) en byggnadsteknisk eller någon annan utredning över att det från de utrymmen och områden som avses i 2 punkten på grund av deras konstruktioner eller andra omständigheter är möjligt att tobaksrök annat än i undantagsfall sprider sig till en annan balkong, till de ställen där man vistas på ett utomhusområde som hör till en annan lägenhet eller in i en annan lägenhet.

Om en ansökan gäller meddelande av rökförbud i ett bostadsrum i en lägenhet ska det i ansökan dessutom ingå en redogörelse över att

- 1) spridningen av rök inte genom en reparation eller ändring av konstruktionerna skäligen kan förhindras,
- 2) bostadsrummets innehavare har getts möjlighet att förhindra spridningen av rök genom egna åtgärder.

Om bostadssammanslutningen får kännedom om att innehavaren av ett utrymme eller område som avses i ansökan har bytts innan kommunen har fattat beslut i saken ska bostadssammanslutningen uppdatera de uppgifter som lämnats med stöd av 1 mom. 3 punkten.

Enligt 4 b § (1113/2016) i statsrådets förordning om rökrum och ansökan om rökförbud i bostadssammanslutningar ska i en ansökan om återkallande av rökförbud

- 1) specificeras det myndighetsbeslut som ansökan gäller,

- 2) läggas fram en byggnadsteknisk eller någon annan utredning över de förändrade omständigheter som har gjort förbudet onödigt på det sätt som avses i 79 § 3 mom. i tobakslagen.

Om sökanden är en bostadssammanslutning ska ansökan utöver de uppgifter som avses i 1 mom. dessutom innehålla de uppgifter som avses i 4 a § 1 mom. 1–3 punkten.

Om sökanden är innehavare av utrymmet eller området ska utöver de uppgifter som avses i 1 mom. ansökan dessutom innehålla de uppgifter som avses i 4 a § 1 mom. 2–3 punkten samt en redogörelse över att bostadssammanslutningen trots väsentligt förändrade omständigheter inte har ansökt om återkallande av rökförbudet.

2 Rökförbud och bostadssammanslutningens möjligheter att förbjuda rökning

Tobakslagen förbjuder rökning i bostadssammanslutningens gemensamma och allmänna lokaler. Gemensamma och allmänna lokaler i bostadssammanslutningens bostadsfastigheter där rökning är förbjuden är till exempel trappuppgångar, vinds- och källarutrymmen, klubbutrymmen samt den gemensamma bastun. I sådana gemensamma och allmänna lokaler får inte heller ordnas särskilda rum eller andra utrymmen som är avsedda för rökning.

En bostadssammanslutning får dessutom om den så önskar förbjuda rökning på gemensamma utomhusområden som den innehar. Beslut om rökförbud på gemensamma utomhusområden fattas i den ordning som föreskrivs i lagen om bostadsaktiebolag eller i någon annan lag som tillämpas på bostadssammanslutningen.

Bostadssammanslutningens rätt att förbjuda rökning omfattar inte utomhusområden som innehas av invånarna eller andra utomhusområden som inte är i sammanslutningens besittning. En bostadssammanslutning kan därför inte med stöd av tobakslagen förbjuda rökning till exempel på gatan eller på andra allmänna områden, även om tobaksröken skulle sprida sig utifrån till byggnadens trappuppgång. En bostadssammanslutning kan dock hos kommunen ansöka om rökförbud för balkongerna som hör till lägenheterna, utomhusutrymmena som används av en lägenhet och inomhuslokalerna i lägenheterna. För bostadssammanslutningar har utarbetats en anvisning om åtgärder i anslutning till ansökan (del A, 05.06.2017). Anvisningarna finns

förutom på Valviras webbplats även på Finlands Fastighetsförvaltningsförbunds och Finlands Fastighetsförbunds webbplatser.

3 Behandling av ansökan om rökförbud i kommunen

Efter bostadssammanslutningens beslut skickas ansökan om rökförbud till kommunen för behandling. Vid behandlingen av ansökan ska man utöver kraven i tobakslagen och förordningen som utfärdats med stöd av den beakta bland annat följande bestämmelser om förfarandet i förvaltningslagen (434/2003) (såsom att behandlingen ska ske utan dröjsmål). Varje bostadssammanslutnings ansökan behandlas från fall till fall.

3.1 Mottagande av ansökan

Tobakslagen förutsätter inte att sökanden underrättas om att ansökan har mottagits. Avsändaren av en handling ska dock på begäran ges ett intyg över att handlingen har diarieförts eller registrerats på något annat sätt i enlighet med 17 § 2 mom. i förvaltningslagen.

3.2 Om ansökans formkrav

Enligt 79 § 1 mom. i tobakslagen kan en bostadssammanslutning hos kommunen ansöka om rökförbud. Den kommunala myndighet som övervakar tobakslagen ska, till exempel i bostadssammanslutningens beslut och lagakraftbeviset som bifogas ansökan, säkerställa att sökanden är behörig att ansöka om rökförbud hos kommunen. Det är inte alltid nödvändigt att bifoga ett lagakraftbevis till ansökan, till exempel om bostadssammanslutningens beslut har fattats enhälligt av alla delägare i bolaget eller om bostadssammanslutningen till hundra procent ägs av en ägare. Om en bostadssammanslutnings beslutsfattande och behörighet föreskrivs separat i lagstiftningen som gäller respektive bostadssammanslutning. Närmare information finns i anvisningen för bostadssammanslutningar (del A).

Enligt 79 § 1 mom. i tobakslagen ska innehavarna av de utrymmen och områden som avses i ansökan ska höras innan ansökan görs. I 79 § 4 mom. i tobakslagen föreskrivs när ett hörande anses ha ordnats. Ett hörande enligt tobakslagen som ordnats i en bostadssammanslutning är en absolut processförutsättning för att ansökan ska kunna behandlas materiellt hos myndigheten. Om processen som gäller hörande enligt tobakslagen har gjorts i

bostadssammanslutningen i strid med bestämmelserna i tobakslagen eller inte alls gjorts, finns det inga förutsättningar för behandling av ansökans innehåll. Den kommunala myndighet som övervakar tobakslagen kan inte avgöra ärendet materiellt om bostadssammanslutningen då den gör ansökan inte har iakttagit de processförutsättningar som föreskrivs i tobakslagen. Därför ska bostadssammanslutningarna fästa uppmärksamhet vid att hörandet av utrymmets innehavare genomförs i enlighet med bestämmelserna i tobakslagen innan ansökan görs och att uppgifterna om de förfaranden som använts vid hörandet fogas till ansökan.

3.3 Om hörande enligt förvaltningslagen

Innan ett ärende avgörs ska en part ges tillfälle att framföra sin åsikt om ärendet och avge sin förklaring med anledning av sådana yrkanden och sådan utredning som kan inverka på hur ärendet kommer att avgöras (förvaltningslagen 34 § 1 mom.). Ett ärende får med stöd av 34 § 2 mom. 5 punkten i förvaltningslagen avgöras utan att en part hörs, om det är uppenbart onödigt att höra parten. Det ska dock anses vara exceptionellt att avstå från hörandet och det är skäl att framföra noggranna motiveringar till stöd för en sådan lösning. Enligt regeringens proposition med förslag till tobakslag (219/2016 rd) kan det i det administrativa hörandet vara av betydelse att alla lägenhetsinnehavare eller en del av dem godkännt att en ansökan om rökförbud görs.

I rättspraxis (HFD:2021:39) har man ansett att den hörandeskyldighet som ålagts bostadssammanslutningar i 79 § 1 mom. i tobakslagen inte ersätter ett administrativt hörande av en myndighet i ett myndighetsförfarande vid beslut om rökförbud. Den kommunala myndighet som övervakar tobakslagen ska överväga när ärendet eventuellt kan avgöras utan att höra parten på det sätt som avses i förvaltningslagen.

3.4 Behandling av ansökan

Den kommunala myndighet som övervakar tobakslagen ska på ansökan meddela rökförbud på balkongerna till lägenheterna, på utomhusområden som används av lägenheterna eller i lokalerna i lägenheterna, om det är möjligt att tobaksrök från den aktuella lokalen eller på grund av dess konstruktioner eller andra omständigheter sprider sig till en annan balkong, till de ställen man vistas på ett utomhusområde som hör till en annan lägenhet eller in i en annan lägenhet.

Meddelandet av förbudet förutsätter inte konkret rökning, dvs. förbudet ska på ansökan meddelas om det är möjligt att rök sprids till andra utrymmen. I praktiken är det klart att rökspridningen är sannolik till exempel i utrymmen som ligger ovanpå eller intill varandra, varvid tobakslagens krav på att rök annat än i undantagsfall kan spridas till en annan lägenhets utrymmen uppfylls.

Det är bra att observera att kommunen inte har prövningsrätt i ärendet om förutsättningarna för att meddela förbud enligt tobakslagen uppfylls. Således ska rökförbud i regel meddelas i alla utrymmen som nämns i ansökan, om rök annat än i undantagsfall kan spridas till utrymmen i en annan bostad.

Med undantag avses här en slumpmässig möjlighet att rök kan spridas till ovan nämnda utrymmen. Eftersom ett förbud inte förutsätter konkret rökning avses med undantagsfall inte sporadisk spridning av rök till utrymmena, utan ett sporadisk möjlighet att rök sprids till utrymmena.

När förbudet meddelas ska särskild uppmärksamhet fästas vid sådana utrymmen som avviker från eller på något sätt skiljer sig från de andra utrymmena för vilka rökförbud har sökts. Ett exempel är en situation där bostadssammanslutningen har ansökt om förbud för alla 20 balkonger i bostadssammanslutningen. I en bostadssammanslutning finns 18 likadana balkonger samt två taklägenheter vars balkonger finns på olika sidor av byggnaden. I exempelsituationen avviker taklägenheternas balkonger från bostadssammanslutningens övriga balkonger, och i fråga om dem ska förutsättningarna för att meddela förbud utredas och övervägas separat.

Förbudet meddelas i regel på basis av ansökan och dess bilagor. Om det av ovan nämnda handlingar inte tillräckligt tydligt framgår att tobaksröken annat än i undantagsfall kan spridas till andra lägenheters utrymmen, ska en tilläggsutredning begäras eller situationen vid behov konstateras på plats innan förbudet meddelas.

3.5 Att beakta vid behandling av rökförbud i bostadsutrymmen

Enligt tobakslagen får rökförbud meddelas i ett bostadsrum i en lägenhet endast om spridningen av rök inte genom en reparation eller ändring av konstruktionerna skäligen kan förhindras och bostadsrummets innehavare innan förbudet meddelas har getts möjlighet att förhindra spridningen av rök genom egna åtgärder. I rättspraxis (HFD 2021:162) har man ansett att det inte

föreskrivits om rimlighetsprövning av rökarens personliga situation som förutsättning för att rökförbud ska meddelas.

Enligt detaljmotiveringen till regeringens proposition (RP 15/2016 rd) skulle rökförbud i en lägenhets bostadsutrymmen kunna meddelas endast i undantagsfall. Tobaksrökning får förbjudas i ett bostadsrum i en lägenhet endast om spridningen av rök inte genom en reparation eller ändring av konstruktionerna skäligen kan förhindras och lägenhetens innehavare innan förbudet meddelas har getts möjlighet att förhindra spridningen av rök genom egna åtgärder.

Eftersom problem med tobaksrök mellan lägenheter i allmänhet kan hanteras genom enkla justeringar och korrigeringar av ventilationen, ska bostadssammanslutningen i praktiken alltid redan innan en ansökan görs reda ut om det är möjligt att förhindra spridningen av rök till skäliga kostnader.

Ett rökförbud som meddelas i bostadsutrymmen kommer sannolikt oftast fram i en situation där det redan finns ett problem med spridningen av tobaksrök. Det kan dock finnas situationer där bostadssammanslutningen på grund av byggnadens kända egenskaper ansöker om rökförbud i bostadslägenheternas bostadsutrymmen på förhand, innan det egentliga problemet med tobaksrök existerar. Även om det är möjligt att tillämpa 79 § i tobakslagen i båda situationerna, kommer tillämpningen av den i enlighet med det som konstaterats ovan i regel i fråga i situationer som gäller problem med tobaksrök i enskilda lägenheter.

En ansökan om förbud som gäller inomhuslokaler i lägenheter ska innehålla en utredning om de åtgärder som bostadssammanslutningen har vidtagit för att förhindra att rök sprids mellan lägenheterna. I rättspraxis (HFD:2023:111) har man bedömt om utredningarna är tillräckliga i en situation där man ansökte om rökförbud i inomhuslokalerna i husbolagets alla lägenheter. Enligt utredningen i ärendet fanns det inga betydande skillnader i byggnadernas konstruktioner. Även om spridningen av tobaksrök till bostäderna hade undersökts noggrannare i fråga om vissa bostäder ansågs saken ha utretts på ett tillräckligt sätt. Man hade försökt förhindra spridningen av tobaksrök genom att reglera ventilationen och täta konstruktionerna i en lägenhet, men dessa åtgärder hade inte eliminerat möjligheten att tobaksrök sprider sig. Utifrån utredningarna i fallet i fråga skulle även kostnaderna för de reparationer som konstruktionerna förutsatte ha blivit oskäligen.

Utredningen ska också innehålla uppgifter om vilka reparationsåtgärder som ännu behövs i ärendet samt en uppskattning av kostnaderna för dessa åtgärder. I praktiken kan man i allmänhet genomföra enkla åtgärder för att reglera ventilationen till skäliga kostnader. Även åtgärder i anslutning till tätning av en lägenhets konstruktionsfogar kan enligt Valvira's uppfattning vara möjliga. Skäliga kostnader ska i praktiken alltid övervägas från fall till fall. I regel har bostadssammanslutningen själv i enskilda fall de bästa möjligheterna att bedöma skäligheten i de kostnader som uppstår. Vid prövningen av skäliga kostnader ska således bostadssammanslutningens utredning ges stor vikt.

Innan förbud meddelas ska innehavaren av bostadsutrymmet beredas möjlighet att genom egna åtgärder förhindra att rök sprider sig till andra bostäder. I praktiken bör man dock beakta att åtgärder som är möjliga för innehavaren av bostadslokalen begränsas förutom av bestämmelserna som gäller bostadssammanslutningar även av grunden för besittningen av lägenheten (ägende/hyra). Till exempel enligt lagen om bostadsaktiebolag har en aktieägare i en lokal som hen besitter rätt till ändringsarbete som närmare föreskrivs i lag. Närmare information finns i anvisningen för bostadssammanslutningar (del A). Ombyggnadsarbeten som utförs av hyresgästen kräver i regel både hyresvärdens och bostadsaktiebolagets samtycke. I fråga om eventuella ändringsarbeten som kräver tillstånd ska man vid behov kontakta kommunens byggnadstillsynsmyndighet.

När ett beslut om rökförbud som gäller bostadsutrymmet i en bostadslägenhet fattas är det bra att beakta att förbudet inte gäller användning av elektroniska cigaretter. Dessutom är det bra att beakta att alla inomhuslokaler i bostadssammanslutningarnas lägenheter enligt tobakslagen inte är bostadsutrymmen i lägenheterna. Enligt tobakslagen förutsätter endast ett förbud som meddelas i lägenheternas bostadsutrymmen att det inte skäligen är möjligt att förhindra spridningen av rök och att innehavaren av bostadsutrymmet innan förbudet meddelas har beretts möjlighet att förhindra spridningen av rök genom egna åtgärder. Denna förutsättning finns inte i fråga om förbud som meddelas för andra lokaler i lägenheter.

3.6 Delgivning av beslut om rökförbud

Ett rökförbud som meddelats med stöd av 79 § i tobakslagen skickas som bevislig delgivning till sökanden (bostadssammanslutningen) samt till parterna (lokalens innehavare). Offentlig delgivning enligt 55 § i förvaltningslagen kan användas när en handling ska delges över trettio kända personer eller när antalet personer inte är känt.

Enligt 62 § i förvaltningslagen ska handlingen vid offentlig delgivning under en viss tid hållas tillgänglig för mottagaren hos myndigheten. Ett meddelande om att handlingen finns tillgänglig ska publiceras på myndighetens webbplats i det allmänna datanätet och vid behov i den tidning ur vilken mottagaren kan antas bäst få information om saken. Om meddelandet på grund av störningar i datakommunikationerna eller av någon annan därmed jämförbar orsak inte kan publiceras på myndighetens webbplats, ska ett meddelande om att handlingen finns tillgänglig publiceras också i den officiella tidningen.

Av ovan nämnda meddelande skall framgå vad ärendet gäller samt var och fram till vilken tidpunkt handlingen hålls framlagd. I meddelandet ska dessutom nämnas den tidpunkt då meddelandet har publicerats på myndighetens webbplats och anges att delfåendet av handlingen anses ha skett den sjunde dagen efter publiceringstidpunkten i fråga. Om meddelandet inte har kunnat publiceras på myndighetens webbplats, ska det i meddelandet anges att delfåendet har skett den sjunde dagen efter det att meddelandet publicerades i den officiella tidningen.

I praktiken har bostadssammanslutningarna de bästa förutsättningarna att informera lokalernas innehavare om beslutet om förbud. Myndighetens skyldighet att informera parterna om beslutet om rökförbud slopas inte, även om bostadssammanslutningen informerar om saken med de metoder man har till sitt förfogande.

3.7 Verkställighet av beslut om rökförbud

Enligt 108 § i tobakslagen får ett beslut av en förvaltningsmyndighet som avses i tobakslagen verkställas trots att ändring har sökts. Denna paragraf tillämpas dock inte i fråga om beslut om förbud som gäller 79 §, utan förutsättningen för verkställighet av ett beslut om förbud för en bostadssammanslutning är att beslutet har vunnit laga kraft. Således kan beslutet om förbud verkställas först när besvärstiden i ärendet löpt ut eller ett eventuellt ärende om ändringssökande har avgjorts genom ett lagakraftvunnet beslut.

4 Övervakning

Enligt 8 § 1 mom. 3 punkten i tobakslagen övervakar kommunen inom sitt område att bestämmelserna om rökförbud och rökbegränsningar iakttas.

I kommunen görs övervakning av rökförbud och -begränsningar i regel på basis av klagomål. Övervakningen av rökförbud i bostadssammanslutningar avviker inte från denna huvudregel och övervakningen sker i regel på basis av klagomål.

Det är skäl att skriftligen begära en anmälan om brott mot rökförbudet i en bostadssammanslutning. I anmälan är det bra att lyfta fram de åtgärder som bostadssammanslutningen eventuellt redan har vidtagit i ärendet (till exempel anmärkningar till lokalens innehavare). Parterna ska informeras om att ett övervakningsärende har inletts (till exempel bostadssammanslutningen, fastighetsägaren, lokalens innehavare).

I fråga om utomhusutrymmen kan brott mot rökförbudet i praktiken konstateras utifrån, det vill säga genom visuella observationer utanför bostaden, bostadsutrymmena eller byggnaden.

4.1 Om övervakning av rökförbud i bostadsutrymmen

Enligt 86 § i tobakslagen ska 46 § i hälsoskyddslagen (763/1994) tillämpas på bostadsinspektioner som hänför sig till rökförbud och -restriktioner enligt 10 kap. i tobakslagen.

Enligt 46 § 1 mom. i hälsoskyddslagen får en inspektion eller någon annan tillsynsåtgärd som har samband med den i utrymmen som används för boende av permanent natur utföras av någon annan orsak än ett initiativ av den som innehar eller äger utrymmet, endast om åtgärden är nödvändig för att utreda om innehavaren, någon annan som vistas i utrymmet eller en granne orsakas sanitär olägenhet. Enligt 46 § 2 mom. får en inspektion av ett utrymme som används för boende av permanent natur få utföras mot den boendes vilja endast om en myndighet har grundad anledning att misstänka en allvarig sanitär olägenhet som kräver omedelbara åtgärder. I ett sådant fall kräver inspektionen eller en åtgärd som har samband med den ett skriftligt förordnande som meddelats av den kommunala hälsoskyddsmyndigheten.

Eftersom förutsättningen för en bostadsinspektion mot den boendes vilja är att tröskeln för allvariga sanitära olägenheter överskrids, kommer det i regel inte på fråga att kontrollera en lägenhet mot lokalinnehavarens vilja vid övervakningen av rökförbud som meddelats med stöd av 79 § i tobakslagen.

På basis av en anmälan om brott mot rökförbudet som meddelats för bostadslokalerna i en lägenhet är det först skäl att kartlägga situationen i

bostadssammanslutningen, till exempel med disponenten, fastighetsägaren och innehavaren av den grannlägenhet som eventuellt lider av situationen. Det effektivaste sättet att lösa problemet är alltid att diskutera ärendet parterna emellan samt att aktivt informera bostadssammanslutningen om rökförbudet som meddelats av kommunen.

Om den inledande kartläggningen bekräftar misstanken om att ett rökförbud som meddelats med stöd av 79 § i tobakslagen överträds i en lägenhet, måste man ofta också förlita sig på de metoder som avses i 6 kap. i förvaltningslagen för att utreda saken. I samband med den preliminära kartläggningen av läget kan man också försöka diskutera saken med lokalinnehavaren som misstänks ha brutit mot rökförbudet. Om de observationer som gjorts vid inspektionen bekräftar misstanken om brott mot rökförbudet, kan lägenheten med den boendes samtycke inspekteras samtidigt. Om innehavaren av lokalen motsätter sig en bostadsinspektion ska myndigheten skaffa bevis på brott mot ett eventuellt rökförbud på andra sätt, till exempel genom att konstatera att tobaksrök sprids från bostaden i fråga till trappuppgången eller grannlägenheten.

Bestämmelserna i tobakslagen hindrar inte bostadssammanslutningen från att själv övervaka att rökförbudet som kommunen meddelat iakttas i de lokaler som de boende besitter, om förfarandet är berättigat med stöd av avtal eller annan lagstiftning.

Offentliga lokaler, till exempel affärslokaler, kan övervakas i enlighet med de normala behörighets- och förfarandebestämmelserna i tobakslagen.

4.2 Vite

Om kommunen i sin övervakningsuppgift och inom sitt område upptäcker verksamhet som strider mot tobakslagen eller bestämmelser som utfärdats med stöd av den eller verksamhet som strider om bestämmelser som kommunen själv har meddelat, kan kommunen förbjuda verksamheten eller bestämma att den ska rättas till så att den överensstämmer med denna lag.

Enligt 105 § 1 mom. i tobakslagen kan kommunen förena ett förbud eller åläggande som den meddelat med stöd av bestämmelserna i tobakslagen med vite. Bestämmelser om vite finns i viteslagen (1113/1990). Med vite strävar man efter att personen som är föremål för ett beslut själv ska uppfylla en förpliktelse eller iakttä en restriktion.

Ett rökförbud som meddelas i en bostadssammanslutning på basis av ansökan förenas i regel inte med vite genast i samband med beslutsfattandet. Om det dock är fråga om ett rökförbud som meddelas för inomhuslokalerna i en enskild lägenhet, kan det redan i detta skede finnas grunder för att förelägga vite.

Innan beslut om förbud fattas och vite föreläggs ska kommunen höra parten i enlighet med 22 § viteslagen. En part ska sålunda ges tillfälle att framföra sin åsikt om ärendet och avge sin förklaring med anledning av sådana yrkanden och sådan utredning som kan inverka på hur ärendet kommer att avgöras. I samband med hörandet ska det meddelas om det hot som förbudet förenas med, så att parten har möjlighet att framföra sin åsikt förutom om beslutet även om ett eventuellt vite som förstärker beslutet.

Det är i första hand lokalinnehavarens uppgift att se till att rökförbuden iakttas. Således ges ett eventuellt beslut om förbud och det vite som föreläggs för att förstärka det i första hand den, som de facto besitter lokalen. Lokalens innehavare, till exempel ägaren eller hyresgästen, har till uppgift att se till att de som vistas i bostaden följer rökförbuden och -restriktionerna.

4.3 Återkallande av förbud

Enligt 79 § 3 mom. i tobakslagen ska kommunen återkalla ett rökförbud på ansökan av bostadssammanslutningen, om förbudet inte längre är befogat på grund av förändrade omständigheter. Förbudet kan också återkallas på ansökan av lokalens innehavare, om bostadssammanslutningen inte trots väsentligt förändrade förhållanden ansöker om att förbudet ska återkallas.

Ansökan om återkallande av rökförbud kan således inte bara göras av bostadssammanslutningen, utan också av innehavaren av en lokal som omfattas av rökförbudet. Ansökan om återkallande av rökförbud ska innehålla avsändarens namn samt tillräckliga uppgifter om de utrymmen som är föremål för rökförbudet samt nödvändiga kontaktuppgifter. Dessutom ska ansökan innehålla en utredning om de förändrade omständigheter som gör det tidigare meddelade rökförbudet onödigt. Kommunen ska vid behov be parten komplettera ansökan.

När det gäller ansökan om återkallande av rökförbud ska man beakta att kraven på innehållet i ansökan beror på om ansökan om återkallande görs av bostadssammanslutningen eller innehavaren av en lokal. Om ansökan om återkallande har gjorts av en lokalinnehavare, ska ansökan också innehålla en

utredning om att bostadssammanslutningen trots väsentligt förändrade omständigheter inte har ansökt om återkallande av förbudet.

Förutsättningen för att ett förbud som meddelats med stöd av 79 § i tobakslagen ska återkallas är att det på grund av förändrade omständigheter inte längre finns grunder för förbudet. Som exempel på en sådan situation kan nämnas en sådan förändring i omständigheterna som leder till att tobaksrök inte längre kan spridas till en annan lägenhets utrymmen.

5 Överföring av behörighet

Tobakslagen hindrar inte att kommunen överför behörigheten att fatta beslut enligt 79 § i tobakslagen till en tjänsteinnehavare som lyder under kommunen. Enligt 91 § 3 mom. i kommunallagen (410/2015) kan beslutanderätt i ett ärende som inbegriper utövning av administrativt tvång endast delegeras till ett organ. Att förelägga ett hot är ett administrativt tvångsmedel. Således kan behörigheten att fatta beslut om vite inte överföras till en enskild tjänsteinnehavare.

6 Avgifter

Kommunen tar ut en avgift enligt en av kommunen godkänd taxa för behandlingen av en ansökan om rökförbud enligt 79 §. Avgift tas också ut för behandlingen av en ansökan om återkallande av rökförbud. Kommunen ska bestämma avgifterna så att de till sitt belopp högst motsvarar totalkostnaderna för utförandet av prestationen. Behandlingen av ansökan grundar sig i regel på en timtaxa. I avgiften ingår också kostnader för hörande och meddelande om beslut.

Ingen separat avgift tas ut för tillsynen över rökförbud.

Valvira

Sosiaali- ja terveysalan
lupa- ja valvontavirasto

Tillstånds- och tillsynsverket
för social- och hälsovården, Valvira

Bangårdsvägen 9, 00520 Helsingfors
PB 43, 00521 Helsingfors
Koskenranta 3, 96100 Rovaniemi

Telefon 0295 209 111
kirjaamo@valvira.fi
valvira.fi